

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU DEL "CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA,"

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Gerona	1 pesseta trimestre
Fora	1'5 id.
Extranger	1'50 id.
Un número, 10 céntims	

Administració y Redacció

SABATERIA-VELLA 2 1.er

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletos, etc., que s' remetin a la Redacció, se'n donará compte en lo Setmanari.

Any 2.^{on}

Dissapte, 19 de Janer de 1895.

BIBLIOTECA PUBLICA
GIRONA

Núm. 42.

SECCIÓ GENERAL

LA ENSENYANÇA

de la llengua catalana en los Seminaris

Los llegidors de LO GERONÉS s' haurán fixat en los articles que sobre la ensenyansa de la doctrina cristiana y la predicació en nostra terra de la paraula divina en llengua catalana hem publicat en los últims números, articles deguts á distingits eclesiástichs y que demostren millor y ab més autoritat que la que hauriam tingut nosaltres, no solzament la utilitat y conveniencia de l' us de la llengua del poble en tot lo que fá referencia á l' ánima y á las relacions dels fidels ab Deu, sino además la obligació en que están d' usarla los eclesiástichs pera dits fins, en virtut de les prescripcions canóniques axí generals com particulars de Catalunya y de cada un de sos bisbats.

Al publicarse nos proposárem: además de recordar aquesta obligació y les poderoses rahons de conveniencia que la justifican, especialment en lo temps que corrém en que la ensenyansa de la doctrina en llengua castellana s' ha introduhit en totes les escoles, tant oficials com particulars y tant regentades per seglars com per instituts religiosos, y en que la predicació en castellá s' ha desenrotllat d' aytal manera que sols per excepció se pot dir que en catalá s' predica, tot axó ab perjudici palpable y evident del conexement de la primera y del profit ó resultats prácticichs de la segona; nos proposárem, repetím, també cridar la atenció de las autoritats eclesiástiques, sobre lo que á nostre entendre es una conseqüencia lògica y necessaria d' aquelles obligacions, ço es, la ensenyansa de la llengua catalana en los Seminaris de Catalunya.

Efectivament; si l' clero té la obligació de ensenyar y explicar als fidels la doctrina de Jesucrist en llengua catalana, y en la mateixa predicarhi la paraula de Deu, es precís, es indispensable que l' clero coneixi dita llengua, no solzament per l' us y práctica familiar, sino además per la seva gramática y pel seu diccionari. Si al clero se li ensenya estensa y gramaticalment lo llatí y sols superficialment la gramática castellana, pero gens de la catalana, resultarà lo qu' ara passa; que, fetes les degudes excepcions, la generalitat no posseheix la llengua catalana ni la castellana y que ho fa malament tant quan predica en catalá, com quan predica en castellá, inclinantse més á predicar en aquesta última llengua per haverla estudiada algun xich y creures demostrar axí una ilustració superior á la del poble, pero logrant que la major part dels catalans no l' entenguin y que molts dels castellans que l' escoltan, li cullin instintivament los disbarats que li escapin y, entre axó y la pronunciació que xoca á les seves orelles, se distraquin y fins alguns ne fassin burla.

Per altra part, lo major número dels sermons que s' fan primer s' escriuen, y malament podran escriurese en catalá sos autors, en que sian catalans, sino conexen gramaticalment la llengua catalana. La gramática té per objecte ensenyar de bé parlar y escriure, y, com ningú naix ensenyat, es consegüent que si l' clero catalá deu per obligació parlar y escriure en catalá, pera ferho bé, com es lògich y natural que s' vulga que ho fassa, es necessari que se li ensenyi la llengua catalana.

Axí mateix es necessaria aquesta ensenyansa fins pera que sapia llegir correctament los llibres de devoció catalans, com son lo mes de María, Novenes, Septenaris, etc. dels quals molts n' hi ha encara d' escrits en catalá y vindria que ls no ho son ho fossin, perque del contrari lo que resulta es que no donen á lo que llegexen ni l' sentit ni la pronunciació corresponent, y lo millor, que es lo sentiment, la compenetració ab l' assumpto, hi falta y, faltanthi, no s' comunica al cor ni mou los afectes dels que escoltan.

Tot lo qu' acabém de dir nos sembla tant clar y tant natural, que no creyém puga oposarhi cap rahó sólida ja

que may pot serho la de contribuir als fins de l' Estat al proscriure la ensenyansa del catalá de les escoles. Aquest mira sols á conveniencias terrenals y molt sovint á interessos de rassa ó de poble: y lo fi de la religió es guanyar ánimes pera l' altre vida, procurar la salvació de tots los pobles y de totes les rasses; sense que may dega sacrificar aquest fi superior á interessos terrenals de cap mena. Si l' Estat te empenyo en descatalanisar als catalans; la Iglesia, lo clero, no pot ni deu contribuir á n' aquesta descatalanisació, en perjudici de la ánima, de la salvació dels catalans; perqué, pera contribuir á un interés purament terrenal, descuidaria y perjudicaria lo seu principal objecte, que es la vida futura dels fidels que té encomanats.

Respecte á les dificultats que pera aquesta ensenyansa pujan presentarse y al modo de donarla, es qüestió que mereix esser tractada separadament. Pero, desde luego, no sería tant difícil tornar á lo que s' feya anys enrera, volém dir á ensenyar lo llatí per medi de la llengua catalana; ab lo qual nos sembla li guanyarian molt los seminaristas, no solzament per lo que apendrían d' aquesta, sino pels menors obstacles que se ls hi oposarian al estudi de la llatina. Es sabut que en l' estudi de les llengües, la base es anar de lo conegut á lo desconegut, y la inmensa majoria dels seminaristes que comensan los estudis no saben mes llengua que la que han après de sos pares. Ferlos hi apendre l' llatí pel castellá, que tampoch saben, es doblarsi la dificultat, obligarse á l' estudi de dos llengües ab un plegat, fent servir una llengua desconeguda pera l' estudi d' altre també desconeguda. Los resultats han d' esser per forsa deficientes y per axó lo conexement del llatí entre l' clero es molt inferior avuy á lo que avans era, y aviat en aquest punt los Seminaris haurán baxat al nivell dels Instituts de segona ensenyansa, en los quins pel general del llatí no se'n apren.

Existexen encara gramátiques catalanes-llatines y vocabularis llatins-catalans, pera us dels seminaris. L' únich que falta es rompre ab la moda ó ab la rutina, y prescindint de certes ventatges sempre secundaries, donar importancia principal á lo que la deu tenir, ço es, instruir al clero ab mira primordial á la missió que li está encomanada y als interessos dels fidels entre ls quins la deuen exercir.

Y.

CONSEQÜENCIES de la centralisació á Espanya

(Fragment del llibre *Estudi sobre l' Regionalisme*.)

Los ulls s' omplen de llágrimas y l' cor se entristeix al volguer esmentar las desgraciadas conseqüencias que la centralisació ha reportat á nostra Espanya. Ab molta rahó se diu que de las unions estúpidas y cegas, de las sumissions subjectadas y rendidas dessota l' últim grahó del soli de un poder central, ne vénen molts mals. Y que treure tota la vida á un membre determinat del cos, es procurar la mort, y axí mateix, reduhir la activitat social á un sol fi, no pot menys de ser funestíssim. En efecte, Espanya, aquella Reyna en quals dominis jamay se ponía lo sol; aquella Princesa per qui venían centenars de vaxells carregats d' or y pedrería; aquella Matrona que com altra Minerva, humiliava los exércits tots d' Europa; en una paraula, Espanya, la deesa á qui tothom respectava, temía y venerava, avuy está desprestigiada per tot arreu, ab un déficit horrorós, y empobrida ab las llargas crisis que passen sa industria, son comerç y la seva agricultura, mancats de protecció, si es que no ls hi fan guerra. Però axó sí, los qui á tal estat nos han dut son tan *hidalgos* com sempre, tan centralisadors com los de segles enrera, y á tota hora nos parlan de la *independencia y unidad nacional*, de la *igualdad de todos los españoles alrededor de la bandera de la Pátria*, de la *integridad nacional*, més si es-

tudiessem de debó l' estat de nostre pays, veuriam que la tal *independencia* no es més que en lo paper y boca dels *patrioters*. A la Espanya, per volguer ésser centralisador, han acabat per centralisar-la des de l' extranger.

Ja hem vist com Castilla aná present poch á poch los furs dels antichs regnes tot dexantse portar de son caràcter centralisador; ¿qué succehi després? Que volguent dominar nostra Patria per l' absolutisme la portá á la més vergonyosa decadencia fins arribar á ésser la última de las nacions, ella, la que havia influit en lo mon tant per sas armas com per sas ciencias y lletras, l' ha dividida en una infinitat de faccions que com famolenchs llops se disputan lo poder, no dexantla reposar un instant, l' ha enfonzada en un llarch nombre de revolucions que la deshonran y empobreixen; y tement la separació dels antichs regnes, los ha dividit y subdividit, lo qual es la rémora, mes gran del progrés y civilisació dels Estats moderns. Fundant la unitat política y administrativa, contra las tendencias y tradicions de aquells, los ha dut al desordre major á que pot anar á parar una nació; á la immoralitat, al caos: puix subjectantlos á viure dessota l' ombra del Estat, á demanar son permís fins per la satisfacció de llurs exclusius interessos, á esperar del poder central milloras que naurían obtingut per sa propia iniciativa, ha mort sa espontaneïtat y ha debilitat sas energies, fentlos caure en una inercia desfavorable als interessos de la Patria, de modo que té molta rahó l' qui considera á la Espanya de nostres días com un cos en que tot es mort menys los cuchs que l' están devorant.

Lo Rey se considerava l' únich senyor dels antichs regnes. De prompte ja no s' avenia ab las diferentas lleys per que s' regían y mirava de reuill principalment las que limitavan la sua autoritat y l' obligavan á baxar lo cap davant los poders é institucions fillas de la voluntat dels pobles. Pensant que limitavan la seva autoritat, las socavava d' amagat ja que no podia atacarlas cara á cara. Com per altra part no estés ni pogués estar identificat ab tots los regnes, com ho estava cada rey ab lo seu, mentres visqueren separadament, solía tractarlos ab menyspreu y sols los festejava quan devía exigirlos grans y costosos serveys.

Aquest estat lorçós de cosas no podia menys que produhir conflictes; y per cert los produhi diferentas vegadas.

En temps de Felip II s' alçá Zaragoza indignada en defensa de Antoni Perez que se havia acullit al fur de la *manifestació*.

Mitg segle després, en 1640, s' alçavan ja, no dugas ciutats sino dos regnes, als crits de llibertat y de independència, y oposávan á Castilla grans exércits que la derrotaren més de una vegada. En efecte, regnant Felip IV, s' alçá Catalunya per haver desatés aquell sos privilegis. Llarga fou la guerra; nombrosos los comtats; molts los exércits que consumí Castilla. Tot pera que se vinguessen á confirmar á la fi los furs de Catalunya y s' perdessen definitivament los combats de Rosselló y Conflent que ab tants sacrificis havia conservat per espay de molts segles.

Portugal s' alçá per las mateixas justas causas que Catalunya. Se l' tractava ab soberbia y duresa, se provehían los càrrechs oficials ab gent estranya, se l' empobria ab crescudas contribucions; se l' tractava com un esclau despreciable, y mentres se celebravan Cortes en tots los antichs Estats, se l' volia obligar á que confongués las sevas ab las de Castilla. Tenint present encara son passat gloriós, no pogué sufrir tan humiliant jou y conspirá pera recobrar sa independència quina conseguí ab sols tres horas. Castilla, centralisadora com may, volgué reduhirlo á sa obediència, més inútilment: ab 25 anys de guerra no ho pogué conseguir; y fent lo darrer esforç en 1665 enviá á Portugal 15.000 homens, 6.000 cavalls, 14 canons y 2 morters, á las ordres del Marqués de Caracena. En Monteclaros se doná la batalla y Castilla perdé 3.000 homens y quedá sens artilleria. Preguntent á Portugal si vol tornar á unirse ab Espanya, y vos respondrá que—jamay;—puig sempre tindrà present que quan lo maná Castilla entrá en son período de decadencia, que allavors fou quan

